

arbore non longe a villa quæ Orneacus vocatur. Dum vero vir venerabilis evigilasset, ligneam statim dolavit crucem, et eam in prædicta sub qua jacuit arbore fixit; in sequenti vero nocte in eodem loco in quo auge Christi confessor jacuit, immensum apparuit lumen, omnesque in illius loci circuitu habitantes, hoc videntes miraculum dicebant: « Hic

(140) Interpolator alia refert S. Audomari miracula, de reo prope basilicam in qua S. Audomarus jacebat, ejusdem S. meritis soluto; de quodam vinearum Sithivensis prædatore punito et sanato; de puero e putei lapsu reducto incolumi. Aliis omissis sic vitam concludit: *Rexit autem Ecclesiam per spatia triginta annorum, atque his explicitis, ultima depositionis hora, circumstante fletuum discipulorum multitudine, v Idus Septemb. plenus Spiritu sancto migravit ad Christum: cujus corpus translatum est (id est delatum) a S. Bertino, et sepultum in monasterio Sithiu, regnante, etc. Proinde S. Audomari ordinationem ad annum circa 647, qui Dagoberti penultimus fuit, mortem vero anno circa 647 collocamus. Hinc in telligas Audomarum abbatis nomine*

etiam locus idcirco tali nunc lumine fulget, quia ex B. Audomaro in præcedente die ibidem paulisper pansante fuit consecratus atque benedictus (140). » Et usque ad præsentem diem multi infirmi in eodem loco sanitatem recipiunt, largiente Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria cum Patre et Spiritu sancto per æterna sæcula. Amen.

concilio Rothomagensi sub Ansberto non subscripsisse, ut quidam post Baronium aiunt. Audomarus Waldetrudem sacerdotio, Austrebertam et Waldetrudem velo consecrasset in propriis istorum sanctorum Actis dicitur. Commentator in sincero Usuardi Martyrologio v. li. Septemb. his verbis: *In territorio Tarvannensi S. Audomari episc. et conf. Et apud Atonem: Natalis S. Audomari Tarvannensis episcopi, cujus gloriosa conversatio miraculorum præconio collaudatur. Corpus ejus in ecclesia Sithivensis monasterii habetur, præter caput et ossa quædam, quæ in B. Mariae ecclesia Audomaripolitana servantur. De ejus variis translationibus, ad vitam S. Bertini agemus Sæculo insequenti.*

VITA S. OSWALDI

EPISCOPI WIGORNIENSIS ET ARCHIEPISCOPI EBORACENSIS,

Auctore anonymo incertæ ætatis.

MABILL. Acta SS. Bened. Sæc. V, parte 1, pag. 727, ex Capgravo et Bolland.)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. Ex tribus illis, quos sæpe laudavimus, eximii C Angliæ episcopi, Dunstano, Ethelwoldo et Oswaldo, aliis duobus supervixit Oswaldo, nempe « *quinque annis Dunstano, decem Ethelwoldo.* » inquit Willelmus Malmesburiensis in lib. iii, ubi de pontificibus Eboracensibus: *tantamque sui admirationem Angliæ præbuit, ut solus eos exhibere videretur, auctoritate illum, efficacia istum, ambos sanctimonia.* Ejus vitam scripsisse dicitur Senatus Bravonius, quem Wigorniensium monachorum præfectum sub annum 1170 floruisse ferunt. Sed alium quempiam auctorem antea id præstitisse constat; quos inter Fulcardus Sancti Bertini Sithiensis monachus, quem Guillelmus rex, teste Orderico Vitali in Historiæ ecclesiasticæ lib. ii, circa annum 1108 Torneicæ præposuit. *Hic affabilis et jocundus fuit, adit Ordericus, atque charitativus, grammaticæ artis ac musicæ peritissimus; unde pretiosa peritæ suæ monumenta reliquit in Anglia futuris generationibus. Nam plures tractatus memoria dignos edidit, et sancti Oswaldi Wigorniensis episcopi, aliorumque sanctorum, quorum propago de Albione processit, delectabiles ad canendum historias suaviter composuit.* Nescio an sit ejus hæc scriptio, quam primus typis vulgavit Capgravius, Surius expolivit, Henschenius in nativum stylum restituit.

2. De monasterio Ramesiensi (Ramsey), cujus auctor Oswaldo, fundator dux Ailwinus, Aimoino Hehelguinus, multa leguntur in actis sancti Abbonis abbatis Floriacensis, et apud Willelmum in lib. iv De pontificibus Anglorum, ubi de episcopis Dorcestrensibus, atque in Monastico Anglicano a pag. 251, ubi Ailwini ducis genealogia profertur. Ethelstanus ejus pater, Semirex dictus, Glastoniæ monachus factus est. Monachorum duodecim colonia Ramesiam deducta est anno 971 ex Westthiriensi

monasterio, quod itidem Oswaldo originem suam refert acceptam. Sed præ ceteris illustre fuit monasterium Sanctæ Mariæ ab eodem conditum apud Wigorniam, prope ecclesiam cathedralem, quæ hæc arte ad monachos facile transiit. Hinc Willelmus Malmesburiensis in lib. ii De regibus, cap. 8: *Sedem episcopalem Wigornia, clericis non vi expulsis, sed arte sancta circumventis, replevit monachis regularibus. Expulerat antea regali jussione Ethelwoldus episcopus clericos de Wintonia, etc.* Angliæ reges tres una cum Dunstano coronavit. Eadgarum anno 973, Edwardum biennio post, atque Ethelredum anno 978.

3. De morte S. Oswaldi ista tradit Florentius Wigorniensis: *Sanctus Oswaldus archiepiscopus indict. v, prid. Kal. Martii, feria secunda, transiens ex hac vita, regni cælestis gaudia conscendit, et Wigornia in ecclesia sanctæ Mariæ, quam ipse a fundamentis construxerat, conquisivit.* Hæc notæ chroniæ coincidunt in annum 992, qui bis-exilis erat, ac proinde eo anno Februarii constabat diebus viginti novem, quorum extremus Oswaldi supremus fuit. Hunc annum ejus obitu insignem tradunt Anglicani scriptores, ex quibus corrigendum monasticum, in quo refertur ad annum sequentem. De sancto Oswaldo sit mentio in recentioribus Martyrologiis vii Kal. Martii. Molanus eundem laudat ad diem 15 Octobris, et Thomas Mathewius, qui ea die de sancto Oswaldo se actu unum promise-rat, hunc diem ejus translationi attribuit. Verum prima ejus translatio facta est prid. Id. Maii, ut mox dicemus. Henschenius alium sanctum pro Oswaldo in diem 15 Octobris intrusum fuisse scribit.

4. Oswaldo in sedem Eboracensem successit venerabilis abbas Melleshamstedensis, id est Burghl Adulfus, qui et ipse, sicut prædecessor ejus sanetus,

Oswaldus, concedente rege Adelredo, Wigornensem episcopatum in manu sua habuit, teste Thoma Stubbio: Ipse duodecimo episcopatus sui anno, congregatis coepiscopis, abbatibus, multisque religiosis viris, sancti Oswaldi archiepiscopi ossa anno regis Adelredi xv. indict. xv, vii [lege xvii] Kal. Maii, feria iv, e tumulo levavit, et in scrinio quod paraverat, honorifice collocavit; et non multo post, id est prid. Nonas Maii, ipse defunctus est, et in ecclesia Sanctæ Mariæ Wigornis sepultus. Florentius Wigorniensis eadem habet ad annum 1002, quo hæc elevatio facta est. Uterque excrpsit Simeonem Dunelmensem in lib. De gestis regum Anglorum. Eiusdem elevationis meminit Willelmus Malmesburiensis in episcopis Eboracensibus. Tunc, inquit, in ecclesia B. Mariæ sepultus, post duodecim annos signis divinitus ostensis a terra elatus est. Quid sane miraculi sit, quod toto corpore in pulverem assumpto, stola sacerdotalis, qua fuerat amictus, corruptelæ usque ad hanc diem damnatum non sentiat, Domini reservetur examini. Tum

Abbas Aldulfus: Successit ei in utraque sede Aldulfus ex abbate Burchensi, sanctus, ut perhibent, vir et reverendus. Ipsi pro sanctitate ignoscitur quod contra regulas canonum duas sedes tenuerit, quod scilicet non hoc ambitione, sed necessitate fecerit. Wlstanus non ita, qui sanctitate discrepabat et habitu. Illic in Malmesburiensem indignatur Godwinus sectæ Anglicanæ, quod Aldulfus duarum ecclesiarum episcopum probet Willelmus, contra id Wlstanus pro scelere imputet. At legitimam causam hujus discriminis assert, nempe in Aldulfo sanctitatem ambitionis expertem, et necessitatem Ecclesiæ; quæ in Wlstano non inerant. Jacet Aldulfus Wigornis, subdit Willelmus, etiam Floriacensi monasterio, pro copia ætiorum quibus Oswaldi munificentiam emulari satagit, prædicandum. Lege acta S. Abbonis. Oswaldi stolam sacerdotalem purpuream, auro et gemmis ornata, ac prisca pulchritudine fulgidam, in Beverlacensi ecclesia servatam suo tempore fuisse Thomas Stubbius tradit.

1. Sanctus Oswaldus archiepiscopus, nobilissima progenie ortus, eleganti forma enituit. Hic, puer factus, pueriles ineptias devitare, et ad sanctitatis opera semetipsam informare cœpit. Frater enim patris sui erat sanctus Odo, Cantuariensis archiepiscopus, discretione sublimis, moribus gravis, justitiæ cultor, et omni actione sua circumspectus. Huic enim nepos suus Oswaldus doctrinis imbuendus, et bonis exemplis et moribus instruendus a parentibus commendatur. Sæculari demum scientia et Scriptura sacra ad plenum informatus, a S. Odone apud Wintoniam canonicus effectus, cum cæteri spreta institutione ordinis sui, desideria cordis sui sequerentur, institutionem vitæ canonicorum indefessus exsequabatur. Decanus utique in brevi factus, maculatam senum vitam emendare, et pueriles eorum sensus studio disciplinæ cœlestis evacuare adhuc ipse juvenis curavit. Illi vero magis antiqua prævæ consuetudinis itinera tenere volentes, nullo pacto illum in talibus se audituros affirmabant.

2. Quo intellecto, sprota sæculari pompa nec non divitiis, Floriacum, ubi corpus sancti Benedicti requiescit, pergere decrevit. Missis enim a sancto Odone commendatitiis litteris, et donis plurimis, juvenem dicto commendavit et facto. Idem vero sanctus Odo in juventute constitutus, mari transitu habitum monasticum apud eundem Floriacum suscepit. Suscepto itaque habitu (111) sacro, qui ab aliis doceri venerat, talem se exhibuit, ut satis in eo quod docerent, quod imitarentur haberent. Erat enim somno parcus, cibo sobrius, in loquendo discretus, in oratione assiduus. Quam patiens, humilis, benignus, mansuetus extiterit et benevolus, ex sincera charitate, qua supra æstimationem humanam enituit, perpendi potest. Secretum

(111) Willelmus: Apud Floriacum, inquit, alteratus est in monachum, familiariter per id tempus Angli consuetudine: ut si qui boni afflati essent desiderio, in beatissimi Benedicti monasterio cenobialem suscipere habitum, a quo religionis hujusmodi manavit exordium. In hoc ergo loco juventutis fregit lubricum, multis annis religioni et litteris serviendo. Oswaldus Floriaci habitum mona-

sticum accepit locum, in quo Deo familiariter adhæreret. Illic enim orationi, meditationi, contemplationi vitæ perennis, ab aliorum inquietudine remotus, operam dare solitus, magnum humani generis hosti fomitem livoris et odii ministrabat.

3. Una nocte quadam, dum contemplationi et orationi vacaret, adfuit spiritus malignus, et sonos horribiles edens ut cœpto desisteret, et segnius aut nullatenus talia attentaret, hominem Dei terrere moliebatur. At ille, fidei scuto protectus, non magis ad fremitum leonis vel sibilum serpentis, quam ad balatum ovis exterritus est. Harum et aliarum bestiarum ei improbus ille voces ingessit; sed imperterritus cuncta cum suo Auctore derisit. Quod dæmon advertens disparuit; sed in Angelum lucis e vestigio transfiguratus, eidem sancto apparuit. Sed vir Dei signo crucis se munivit, sciens exinde angelum lucis non irritandum; angelum autem tenebrarum eminus effugandum. Et factum est ita. Nam malignus tentator, viso crucis signaculo, velut funus ab oculis ejus evanuit.

4. Audita tandem sancta conversatione nepotis sui Oswaldi, immensas omnipotenti Deo gratias egit sanctus Odo, et missis diversis muneribus abbati et monachis, pro suo nepote gratias exsolvit. Indicavit etiam illis se illius præsentia magnopere velle potiri; tum quia senio fessus mortem sibi propinquam sciebat; tum quia regulari conversatione suæ gentis viros per eum instituere disponebat. Quo audito, gravi mœrore dejecti, non audentes tamen voluntati antistitis obviare (112), parent, et debito cum honore ad nutum præsulis dirigunt. Antequam tamen Cantuariam venire potuit, sanctus Odo debitum carnis humanæ exsolvit. Præsidebat illis diebus Dorcesticum suscepit, non a Wifaldo abbate, qui inivit regimen anno 962, sed ab ejus decessore Archembaldo, de quo lege Aimoini lib. 1 De miraculis S. Benedicti, num. 13 et 14, et notas ad Aimoinum in tomo superiori.

(112) Willelmus: Et licet ab archiepiscopo invitaretur, crebris restitit epistolis, prætendens causam rogitatis in veste, teneritudinis in religione: nec nisi

strensi (113) Ecclesie quidam Osketillus nomine, qui, audito nepotis sui Oswaldi adventu, benigne suscepit illum, et sincere dilexit, et sui secreti conscius fecit. Assumpto tandem ad archiepiscopatum Eboracensem Osketillo, sanctus Dunstanus Oswaldum regi Edgardo commendatum familiarem effecit, et jussu regis Wigorniensis (114) ecclesie prefecit.

5. Congregavit autem Oswaldus duodecim monachos in villa, nomine Westabyri (115), quos frequenter visitare, monita salutis aeternae ministrare et consolari, et jejuniis, vigiliis et orationibus solebat operam dare.

6. Accidit etiam ut Ailwinus comes diurno ac laborioso cruciatio podagrae pedum suorum multis laboraret annis: et cum piscatorum quidam, nomine Walgit, cum navicula sua aquam, Ramesmere nuncupatam, piscandi gratia ad usum domini sui comitis ingressus esset: et diu frustra laborans, nimio taedio fatigatus, tandem obdormire coepit; cui sanctus Benedictus apparens dixit: « Aurora cum surrexerit, tuum ejice tragum, et multitudini copiosae voti compos obviabis piscium. Captorum quoque piscium majorem, Haket, id est Lucium vocatum, Ailwino domino tuo mea ex parte offerens, dices ei ut, meam donationem benigne suscipiens, pie matri misericordiae Mariae, mihi, omnibusque sacris virginibus monasterium in hac insula monachorum sine dilatione studeat fabricare; scrutatarque quomodo nocte in insula animalia sua incumbunt, et ubi taurum surgentem dextro pede viderit, terram porcutere, ibi aram erigere festinet: utque certius meis credat mandatis, hunc tuum tibi exteriorem incurvatum digitum, quem et ipse, mox a nexu podagrae solutus, tibi erigat reparandum. Evigilans autem copiosam piscium multitudinem conclusit, majoremque domino suo ex parte sancti obtulit, quae viderat et audierat replicans; ut digitum suum incurvatum erigat obnixè rogavit. Tunc Ailwinus digitum viri manus haerentem erexit, et ad insulam ut potuit properavit. Cumque in insulam ingressus a suo morbo perfecte curatus fuisset, taurus de medio animalium exsurgens, terram pede per-

tarde venit, nuntio agri jam discumbentis (a) avunculi percussus. Jam ergo Dofus appulsus, ut defunctum audivit, minimum absuit quin statim Floriacum rediret. Sed admonitu sociorum necessitates parentum non negligendas, post justa sancto archiepiscopo soluta, ad archiepiscopum Eboracensem Osketillum, quem proximo consanguinitatis gradu attingebat, venit: ejus dulcedine captus, non paucis annis religione et contubernio ejus fruius est. Odo archiepiscopus Cantuariensis mortuus est anno 961, quo proinde anno contigit Oswaldi reditus in Angliam, cum Archembaldus abbas Floriaco praesesset, ut mox notabam.

(113) Dorcestrensem etiam episcopum vocat infra chronographus Ramesiensis: Willelmus Eboracensem. Utrique sedi successive praefuisse ex eodem

(a) *Lege decumbentis. Discumbere enim verbum triclinitate, de pluribus, diversos lectos conandi causa petentibus, dici solitum. Decumbere autem de aegrotantibus: Putigatione itineris affectus, .. aliquantulum diebus decumbo Apul. Apol.; accedente febrì, decubueram (GELL.). Ed. PATROL.*

cutiundo locum altaris construendi divinitus significavit. Comes ergo Deum laudans, confestim truncatis lignis capellam ibi construxit. Non multo vero post, comite Ailwino (116) amplas possessiones concedente, S. Oswaldus infra quinquennium aedificavit insigne ibidem monasterium, et anno Domini nongentesimo septuagesimo quarto solemniter dedicavit, Ednothum monachum abbatem constituit.

7. Per idem tempus auctoritate Joannis papae Dunstanus archiepiscopus coacto generali concilio (117) statuit et decreto firmavit ut omnes canonici, presbyteri, diaconi, subdiaconi aut caste viverent, aut ecclesias quas tenebant dimitterent. Habebat autem regem Edgarum in hoc negotio fidelem adiutorem et firmum defensorem. Hujus enim decreti executio Oswaldo Wigorniensis episcopo et Ethelwoldo Wintoniensi episcopo commissa est. Beatus ergo Oswaldus septem monasteria in sua diocesi, ejectis clericis insolenter viventibus, construxit, et monachos introduxit, et abbates eis praefecit.

8. Interea abbas Persorensis quem instituerat, nomine Fudbertus (118), morigeratus et fervens religionis monasticae zelator, scilicet in subditos, quod valde in eo reprehendebatur, nimiae et indiscretae severitatis fuit. Is ad extrema perductus, et huic vitae sublatus, et in feretro locatus, recepto spiritu, trepidantibus cunctis, erexit se dicens a beato Benedicto in visionem Dei se perductum fuisse, et Deum sua peccata meritis dilectoris sui Oswaldi indulgisse, atque ad intimandam sanctitatem ejus se revixisse asseruit. Quo dicto conticuit, et accepto viatico Dominici corporis dimidium dlem supervixit, et vitam obitu iterato finivit.

9. In aliis enim Angliae partibus insignes ecclesiae ob praefixam causam clericis evacuavit, et eas viris monasticae religionis sublimavit, quorum haec nomina sunt: Ecclesia S. Albani, S. Etheldredae virginis in Hely, et ea quae apud Beamstedam constituta honorabilis habebatur. Instituit enim in ecclesia S. Albani Elfricum abbatem (119), qui ad archiepiscopatum Cantuariensem postea sublimatus fuit, in Ecclesia Elyensi Brithnotum abbatem, Beamstedensi chronographo probatur.

(114) Infra ad annum 960 referunt Simeon Dunelmensis et Rogerius Hovedenus, qui Odonis mortem anno 958 consignant, quae triennio secius accidit, ut probatum est ad Vitam S. Odonis. Non ergo ante annum 961 promotus est Oswaldus in sedem Wigornensem.

(115) De Westburiensi monasterio agri Wigorniensis lege Monastici tomum I a pag. 125.

(116) De Ailwino comite in alia Vita. Oswaldus duodecim monachos de Westbiri Ramesiam misisse dicitur in Monastico pag. 231.

(117) De hoc concilio vide Acta S. Dunstani supra.

(118) De eo apud Pitseum ad annum 980, ubi eum Fuldebertum vocat. De eo et de Pershorensi monasterio lege dicta superius pag. 641 Saeculi V.

(119) Fuit et alius Alfricus seu Elfricus abbas Abandoniensis post S. Ethelwoldum, cujus Vitam Alfricus ipse scripsit, ut superius vidimus. Godmanus Thorneiensis abbas fuit, ex secunda Vita et ex actis S. Ethelwoldi.

Ecclesie Godmannum constituit abbatem. Monasteria quæ edificaverat circuire, verbo simul et opere, quæ salutis erant paterno quodam affectu ministrare curavit.

10. Posuit quoque in monasterio Rameseie Abbonem Floriacensem monachum, morum sanctitate præclarum, litterarum scientia excellenter instructum, qui monachos doceret, scholas regeret, et in disciplina regulari et scientia litterali prodesset. Dunstani insuper hortatu passionem B. Edmundi regis et martyris idem Abbo laudabiliter scripsit. Postea Floriacum regressus et abbas effectus a monachis (120) suis occiditur.

11. Cum autem monasterium in Wigornia infra ipsam sedem episcopalem construere cœpisset, in quo cum monachis conversaretur, non longe ab opere ipso quidam lapis quadrus jacebat ad operis fabricam omnino necessarius: quem cum artifices levare vellent, quasi radicitus terræ inhæsit, et nullo conatu moveri potuit. Stupor ingens omnes occupat, mandatur de negotio Patri Oswaldo: qui veniens, et multitudinem magnam circa lapidem casso labore sudantem aspiciens, miratus est et attonitus stans, Deumque silentio deprecans, aspexit in lapide illo Æthiopem quemdam sedere, et obsœnis motibus laborantes subsannando deridere. Et statim contra dæmonem signum crucis intorsit, et territum illum fuga sibi consulere compulsi. At lapis quem octoginta movere nequibant, a paucis hominibus facillime levatus in opere collocatur. Perfecta itaque ecclesia in honore B. Mariæ, et congregatis ibidem quibusdam monachis, clerici in sede episcopali nonnulli, spreto sæculo monasticum habitum susceperunt: et ab ecclesia B. Petri ad ecclesiam B. Mariæ a clericis ad monachos episcopalis sedes translata est.

12. Mortuo Eboracensi archiepiscopo (121), cogentibus rege Edgardo et sancto Dunstano, omniumque clericorum assensu, ad archiepiscopatum assumptus est. Et ne monachi quos instituerat, aliqua, ultra quam ferre valerent, tentatione concuterentur, si pastorali cura destituti non haberent quo niterentur, auctoritate S. Dunstani episcopatus Wigorniensis curam una cum archiepiscopatu (122) sollicitate rexit.

13. Cum autem monachi Rameseie, episcopo Oswaldo in ripa stante, aquam navigio transire vellent, navis nimis onerata mergi cœpit. Turbati monachi, et mori mementes opem sancti pontificis implorabant. Quod videns sanctus signum crucis edidit, et navis ab aquarum profunditate emergens,

(120) Non a monachis, sed a servis monasterii regulæ tumultuantibus, infra in ejus Actis.

(121) Osketello scilicet, superius laudato, cujus mortem anno 972 assignant Ingulfus, Simeon Dunelmensis, Rogerius Hovedenus, Florentius Wigorniensis, et alii.

(122) Hujus facti causam suggerit Radulfus de Diceto, quia Dani Northanimbriam vastaverant.

A quasi nihil oneris ferret, ad ripam prospero lapsu evecta est.

14. Cum enim nuntiaretur ei quemdam monachum Eliensem ab opere ecclesie præcipitatum subita morte occubuisse, vehementi mœrore turbatur; noverat illum non usquequaque vitam duxisse felicem. Convocatis autem Rameseie monachis rei eventum retulit, et ut pro anima defuncti Dominum studiosius orarent, admonuit. Vigiliis igitur vacans, psalmis et lacrymis, et ad januum misericordie Redemptoris pulsant: et ecce nocte quadam episcopo orationibus insistenti idem defunctus visibiliter apparuit, et percontatus quis esset, illum se esse pro quo Deum rogaverat respondit. At ille respirans: « Qualiter, inquit, tibi fuit, vel qualiter nunc est? — Hactenus, ait, valde male, nunc autem valde bene. Tuis quippe meritis et precibus a pœnis quibus cruciabar per angelum suum me die hesterna eripuit Dominus. Quod et tibi insinuando veni gratias agere, et, quoniam graciosus pro hoc et aliis jure debeas Deo existere merito, insinuare. » Quo dicto non comparuit.

15. Diœcesim suam opportunis temporibus peragrans, quidquid elicere poterat in moribus suorum oculos summi Dei offendere, paterna castigatione corripere atque corrigere satagebat. Hæc agentem contigit vice quadam venisse Ripum, ubi Leatus quondam Wilfridus (123) nobili constructo monasterio meruit sepeliri. Locus tamen ille a barbaris olim magna ex parte dirutus, latibus tamen ferarum fuit accommodus. Illic enim pervigil in orationibus noctu persistens, divina revelatione didicit ipso loco sanctorum corpora condita esse: quæ investigans cum nominibus singulorum procul dubio inveniret. Facto autem mane cum terram foderent, sanctorum corpora cum tabula hæc continente reperta sunt: *Hic requiescit sanctus Wilfridus antistes Eboracensis, et reverendi abbates Tilbertus, Botwinus, Albertus, Sigredus atque Wildenus.* Reliquias autem repertas interim loco apto collocavit. Postmodum vero corpus sancti Wilfridi (124) in feretro decenter aptato cum reverentia condidit, utpote quem magno Wilfrido illius loci fundatori consanguinitate junctum noverat. Corpus namque majoris Wilfridi a S. Odone Cantuariensi archiepiscopo dudum translatum fuerat. Locatis itaque in feretro reliquiis, Wigorniam cum magno honore transmisit.

16. Vir quidam potens valida febre correptus, per nuntium viro Dei se infirmari insinuavit. At ille benedicens panem, eique transmittens, ut cum fide sanitatis consequendæ comederet jussit. Quod

(123) Wilfridi senioris acta retulimus tum in prima parte Sæculi tertii, tum in Appendice Sæculi quarti, ubi de Ripensi monasterio actum est.

(124) De Wilfrido juniore lege carmen de episcopis Eboracensibus in Appendice Sæculi tertii, de hac vero translatione Gervasium monachum, et Chronicon Joannis Bromtonis.

cum fecisset, perfecte salutem se restitutum sensit. Sedens autem ad mensam episcopus et panem benedicens, et consistentibus distribuens, forte micæ decedentes sorex superveniens avido morsu colligere cepit, et statim suffocatus periit, et quod in ore voraverat, nullatenus evomere quibat. Et ne suæ laudi quis hoc ascriberet, exanimem bestiam a conspectu intuentium abjici vir sanctus jussit.

17. Monachus quidam post balneum, in loco ubi episcopus frequentius sedere consueverat, somnum capere cepit. Et ecce astant illic plures spiritus teterrimi, et ab eo districta examinatione perquirunt, cur in loco tanti pontificis quiescere non timeret; ipsam invadunt, torquent, laniant, hac et illac trahunt; ab imo sursum rapiētes, desursum ad ima deficientes, horrido tandem clamore vociferans, quid sibi contigerat, omnibus palam enarravit.

18. Singulis diebus, præter alios, quos quotidie innumeros aiebat, duodecim pauperum pedes abluere, deosculando crine et linteo tergere, manibus aquam fundere, denarios præbere, cibum et potum apposita mensa ministrare, in Pascha vestibus novis indutos, per aliquot dies in curia sua secum habere consuevit. Nulla eum infirmitas corporis ab istis retardabat; sed quo se corpore sentiebat debiliorem, eo sibi ad servandum eis vim validiorem ingessit.

19. Die quadam cum suis oratorium egressus, et sub acre stans, acies oculorum cælo intentissime flit, Christum ad quem anhelabat pio corde et ore intentius orans. Nec erecta lumina, ut fit, cito deflexit; sed quasi aliquid novi ac delectabile contempleretur, ubi ea fixerat, diutissime fixa tenebat. Sciscitatus autem quid vidisset, ait: « Considero quo tendo, et cras, vobis et me tacente, res ipsa notabit. Salus etenim æterna, pro qua huc usque laboravi in terra, instat, nec ante transibit crastina dies, quam me in eam Dominus meus, sicut pollicitus est, introducat. » Et regressus in oratorium, convocatis fratribus, hortatur eos impendere sibi ministerium sacræ unctionis (125) cum viatico Dominici corporis.

20. Nocte sequenti, languoris sui oblitus, ecclesiam intrans officium explevit, et residuum noctis spatium divinis laudibus expendit. Mane autem solito more, linteo præinctus pedes pauperum lavit, et osculans eos et tergens, quindecim psalmis, quos inter ipsum ministerium psallere solebat, decantatis, subjunxit: *Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto*. Et cum pauperes solitas gratias assurgentes exsolvisset, ipse dicendo *et Spiritui sancto*, ante pauperum pedes in manus Christi spiritum (126) emisit. Cumque ad ecclesiam quam exierat defer-

retur corpus ejus, nivea columba de cælo descendens, expansis alis lento volatu protegere corpus antistitis visa est. Igneam quoque spheram instar scuti de cælo lapsam super feretrum intuebantur. Deposito autem coram altari corpore sancto; visio quæ apparuit quasi locum designans sepulturæ, in australem ecclesiæ plagam prope altare divertit, et ab oculis intuentium evanuit. Alwinus (127) vero comes post obitum sancti viri nimia cordis angustia et dolore pressus, universæ carnis viam ingrediens Rameseæ cœnobio sepultus est.

21. Cum autem S. Oswaldus in juventute sua in cœnobio Floriacensi vitam monasticam in omni duceret sanctitate, juxta locum in quo orare solebat, erat crypta quædam, præ foribus cujus duodecim pauperes conversantes, quotidianum victum a ministerio percipiebant, de quibus viro Dei sacras hostias offerenti unus ministrare solebat. Quadam enim die dum sanctus post Evangelium oculis in cælum erectis orationem præmitteret, vidit minister ejus reverendi vultus personam candidissimum panem, sed quantitate modicum, inter manus, quas usque ad caput suum porrectas habebat, digno cum honore tenentem: et licet nimio terrore perterritus obstupisset, sustinuit tamen, nec subitam arripere fugam voluit. Verum cum eundem panem secundum sacerdotis in missa processum paulatim crescere ac insolite magnitudinis crescendo fieri conspexit; ultra residere non ausus, extra ostium fuga lapsus est. Remansit itaque presbyter solus, et qui videbatur in dextra stans angelus ejus. Minister vero per vices ostio caput ingerebat, et quid circa altare gereretur, trepidus explorabat. Cumque Dei servus, *Per omnia sæcula sæculorum*, et alia diceret, nec ullatenus respondere auderet, audivit angelum ad singula respondentem et obsequium ei deferentem. Peracta autem missa minister introspectans, et angelum non videns, trepidus ad virum Dei accessit, et causam fugæ suæ ei exposuit, sciscitans ab eo utrum et ipse angelum vidisset. At ille: « Bene, inquit, vidi et quæ dicis audivi; sed benedictum sit nomen Dei omnipotentis; quia, licet a te sim relictus, in sacro tamen Dei mysterio non sum ab eo desertus. » Interdixit enim ei modis quibus potuit, ne, dum viveret, cuiquam rem illam innotesceret. Obiit autem S. Oswaldus anno gratiæ nongentesimo nonagesimo secundo, et episcopatus sui trigesimo (128), pridie Kalendas Martii.

22. Post obitum vero ejus anno duodecimo, Aldulfus (129) Eboracensis archiepiscopus revelatione divina admonitus Wigorniam, ubi S. Oswaldus sepulturam elegerat, properans, ossa sancti antistitis de terra levavit, et in scrinio eum maximo honore

(125) Unctio infirmorum ubique per id tempus viatico præmittitur, ut alias diximus.

(126) Dominica tertia Quadragesimæ ejus obitum accidisse tradit infra Chronographus Ramesiensis; sed feria secunda alii, et rectius, ut dictum est in observationibus prævis.

(127) De Alwini obitu atque rebus gestis fusius in libro sequenti.

(128) Ergo anno 962 aut sequenti ordinatus est episcopus Wigorniensis, ut superius præstriximus.

(129) Istius translationis seu elevationis mentio facta est supra in observationibus prævis.

collocavit. Aqua vero cum qua ossa lavata sunt, A extra ecclesiam ubertim sanguinem emisit, et modicum suæ curationis circumstantes edocuit.

23. Monachus quidam Rameseiae cancri ulcere in maxilla ita percussus erat, ut consumpta cute et carne nuda mandibola, rudi dentes cum gingivis apparent. Hic in festo S. Oswaldi de scypho, in quo idem sanctus bibere solebat, cum magna devotione et fide bibens, et sumpto potu vas vacuum tabescenti maxillæ statim apposuit, et strictius junxit; et amoto post modicum a maxilla vasculo ita totius morbi sanies atque putredo vasi adhæsit, ut redintegrata a languore maxilla nullum præteriti mali indicium deprehendi posset in illa. In testimonium autem tanti miraculi et virtutis Dei, maxilla illa paulo semper rubicundior erat altera.

24. Quidam mutus ab infantia in quadam S. Oswaldi festivitate vidit quemdam sibi ignotum reverendi vultus hominem, decora canitie fulgidum, sacerdotali veste amictum, baculum manu gestantem, quasi a loco sepulcri sancti episcopi ad se properantem: cui coram se transeuntium dum caput humiliter inclinaret, ipse levato baculo eum in collo percussit et disparuit. Ad quem ictum ille territus, illico magna coagulati sanguinis massa ex ore illius in terram cadente, clamare cœpit: « Succurrite, quæso, succurrite, et ne sanguine meo ecclesia Domini violetur, hinc me festinanter eijcite. » Eductus C

25. Voraci flamma urbem Wigorniae vice quadam conflagrante, mox ut ad feretrum sancti flamma accessit, ignis elanguit, nec ulterius aliquid assumpturus in se defecit. Stabat enim pauperis cujusdam domus arundine tecta, a sui medio integra et sana altera ejus medietate, quasi ad perpendicularum a summo usque in terram conflagrata.

26. Alio in tempore memorata ardente urbe, cum monachi feretrum sancti ad villam deferrent, occurrit quidam qui nuper domum pulchram ædificaverat, et exclamans dixit: « O sancte Pater et pastor Oswalde, ecce domum meam voracibus flammis obnoxiam tibi dono, et jure perpetuo possidendam sub tuo dominio pono; tu eam, si placet, a præsentis periculo liberare digneris. » Introducto itaque in domum illam feretro ex domo vicina igne penitus consumpta, aula Patri Oswaldo commendata nec ab igne contingi potuit, nec ullum vestigium ignis in ea resedit.

27. Sæva pestilentia Wigorniensem provinciam vice quadam depopulans, viros ac mulieres, juvenes et parvulos interitu repentino involvit. Ambulantes quandoque aut stantes subito cadebant, et impoenitentes inconfessi expirabant. Monachi vero cum feretro sancti antistitis per circuitum urbis litanias cantantes pro salute populi devote supplicabant: et ecce confestim pestilentia tota non solum Wigorniam penitus reliquit, sed et villas circumjacentes, de quibus incolæ opem sancti implorantes advenerant.

ANNO DOMINI MLXXXI.

EUSEBIUS BRUNO

ANDEGAVENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA IN BRUNONEM.

(*Gallia christiana*, vet. ed. tom. II, col. 126)

Eusebius Bruno suffectus est Andegavensis Ecclesie pontifex anno 1047, vi Decemb. ex Chronic. Vindocin., quo anno ædem B. Martini de Bello Prato consecrat, ut aiunt tabulæ S. Laudi. Concilio Remensi interfuit 1149, tuncque donationi ecclesie Omnium Sanctorum a Goffrido Martello monachis Vindocinensibus factæ subscripit: circiter vero an. 1033 transegit cum abbate Frederico Salmusiensi, pro ecclesiis territorii S. Florentii veteris; paulo post assistit inaugurationi basilicæ S. Joannis Angeriacensis in Santonibus 1058, nominaturque in charta Goffridi comitis qua cessit Majori monasterio montem Hildulphi 1059. Anno 1062 ii Nonas Aprilis dicavit monasterium novum Andegavi, et in notitia Vindocinensis abbatæ S. Trinitatis de ecclesia Vetuli Campi data apud Credonum castrum 1067, pontificatus sui designat annum decimum nonum:

chirographo postea firmavit 1074, mense Augusto, membranam Vindocinensis abbatæ, et 1077 instrumentum Goffridi comitis scriptum apud Calmontem pro ecclesia collegiata Fayæ: hoc eodem anno pactum iniiit cum monachis S. Albini de pensionibus ecclesiarum quæ ab ipsis pendebant. Idem Eusebius ædem B. Mauritii per B. Castriguntherii dominum manu laica possessam redemit, ac tulit sententiam inter Gofridum cantorem et Marbodum scholasticum ecclesie Andegavensis, postea Redonensem præsulem, 1081, quo anno diem ultimum clausit 27 Aug., ut notat Chronicon Vindocinense et charta S. Martini Turonensis fidelem Dei virum clericalem ordinis amicum appellat. Iste Eusebius fuit notatus prævæ opinionis de sacramento altaris, qua etiam infamatus hoc tempore hæresiaracha Berengarius, archidiaconus Andegavensis et archiclavus, qui ado-